

Internet Halachah – Session 3

Erasing God's Name from a Disk, Screen or Website

1 דברים פרק יב

(א) אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן יקוק אלהי אבתיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם חיים על האדמה:
(ב) אבד תאבדון את כל המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן:
(ג) ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא:
(ד) לא תעשון כן ליקוק אלהיכם:

1 These are the rules and laws that you must carefully keep in the land that God, Lord of your fathers, is giving you so that you will be able to occupy it as long as you live on earth: 2 Do away with all the places where the nations whom you are driving out worship their gods, [whether they are] on the high mountains, on the hills, or under any luxuriant tree. 3 You must tear down their altars, break up their sacred pillars, burn their Asherah trees, and chop down the statues of their gods, obliterating their names from that place. 4 You may not worship God your Lord in such a manner.

2 רש"י שם

.... אזהרה למוחק את השם ולנותץ אבן מן המזבח או מן העזרה...

- A warning against erasing the divine name or removing stones from the altar or from the courtyard...

3 ספרי דברים פסקא סא

רבי ישמעאל אומר מנין למוחק אות אחת מן השם שעובר בלא תעשה שנאמר ואבדתם את שמם לא תעשון כן לה' אלהיכם.

- This verse is the root of the prohibition of erasing God's name

4 רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו א & ח

כל המאבד שם מן השמות הקדושים הטהורים שנקרא בהם הקב"ה לוקה מן התורה, שהרי הוא אומר בעבודת כוכבים ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם.

- Biblical prohibition

כתבי הקדש כולן ופירושיהן וביאוריהן אסור לשורפם או לאבדם ביד והמאבדן ביד מכין אותו מכת מרדות

- Forbidden to destroy any holy texts or their commentaries

5 שולחן ערוך אורח חיים סימן קנד סעיף ה

ס"ת שבלה, מניחין אותו בכלי חרס וגונזין אותו בקבר ת"ח....

- Disposing of a worn-out Sefer Torah

Internet Halachah – Session 3

6 מגן אברהם שם

והוא הדין ספרים ואסור לשורפן [ב"ש] ונ"ל דה"ה בכל תשמישי קדושה דהוי בכלל לא תעשון כן לה' אלהיכם וכו' כמ"ש ש"ס' קנ"ב וכן כתב הרמב"ם במל"ת סימן ס"ה שהמאבד כתבי הקודש עובר בלאו:

- Same thing applies to Torah works

7 שו"ת אגרות משה חלק יו"ד א סימן קעג

דבר טייפ רעקארדער /רשמקול/ שנשמע ממנו פסוקים וברכות בשמות י"ז אדר ראשון תשי"ז. מע"כ ידידי מר ר' מיכאל קאסטעל שליט"א.

...ובדבר למחוק ולכתוב דבר אחר אף שלא ידוע לי איסור ברור כי אין שם אותיות..... ואין שום חשיבות שיהיו שם. מ"מ למעשה אולי אין למחוק שנראה כמחיקת השם.

- A tape recording of songs including divine names.
- No real prohibition, but it should be avoided

8 שו"ת אגרות משה חלק יו"ד ב סימן קמב

בענין טעיפ רעקארדער להשמיע ברכות ופסוקים כ"א שבט תשכ"ג. מע"כ ידידי הנכבד מהר"ר יוסף מייער שליט"א.....

ובדבר מחיקה כיון שאין שם אותיות לא שייך איסור מחיקה, אבל מ"מ מכוער הדבר ולכן כשצריך למחוק יש לעשות ע"י גרמא דאין איסור מעצם הדין כדאיתא בשבת דף ק"כ, ואף שבשמות הכתובים יש להחמיר אבל בזה שליכא איסור בעצם יש להתיר ע"י גרמא. ידידו, משה פיינשטיין.

- Erasing only applies to letter
- Yet it is 'repellent', so one should do it indirectly

9 שו"ת יביע אומר חלק ח - יו"ד סימן כו

אודות מה שהעלתי בס"ד בשו"ת יביע אומר ח"ד (חיו"ד סי' כ) שמותר למחוק מסרט ההקלטה של טייפ רקורדר אפי' שמות שאינם נמחקים, כיון שאין כתיבה ניכרת בו, וראית איזה רבנים מאחרוני דורינו בספריהם (שנדפסו אחר שו"ת יביע אומר ח"ד), שפסקו להחמיר בזה, אם יש לחוש לדבריהם להחמיר לכתחלה. והנני להשיב בס"ד.

- I've noticed that some authorities are stringent about erasing music
- Does one need to worry about this at all?

א) הנה ראיתי להרה"ג ר' עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי חלק ח' (בהשמטות דף קעט ע"א), שנשאל בנ"ד, וכתב לאסור, והביא ראיה לזה ממ"ש הפמ"ג (במש"ז סי' שמ סק"ג), שהכותבים דבר סתר בנייר עם חלב שלא נתבשל ונבלע בנייר עד שאין רישומו ניכר, וכשמגיע הדבר לחבירו מקריב אותו אצל האש וכשהוא מתחמם ניכר הכתב לעין, אם עשה כן בשבת י"ל אף דחיוב חטאת ליכא, מ"מ איסורא דרבנן מיהא איכא וכו'. והובא בכף החיים (סי' שמ ס"ק מז). הא קמן שאפי' כתב שאינו ניכר נחשב כתב לאסורו עכ"פ מדרבנן, וא"כ ה"ה לענין מחיקה, שדין הכתיבה והמחיקה אחד הן, ובמקום שהכתיבה אסורה גם המחיקה אסורה. וא"כ גם בנ"ד שהוא דבר שאינו ניכר מ"מ אסור למחוקו עכ"פ מדרבנן. ע"כ.... וע' להגרצ"פ פראנק בשו"ת הר צבי (חאו"ח ח"א עמוד רפ), שכתב, והמעביר ידו על תקליט של גרמופון כדי לבטל רישומו, אין בזה משום מחיקת השם כלל, וכבר נשאלתי על זה מכבר, ונראה לי דלא שייך בזה כלל ענין מחיקת השם, שהרי אין בו צורת אותיות כלל, ואף שהגרש"ס רצה להחמיר בזה, נראה שלא ידע היטב ענין הכלי הזה.

- What's the halachah about writing with invisible ink on Shabbat?
- Is there at least a rabbinical prohibition?

Internet Halachah – Session 3

- Would this automatically extend to erasing?
- But recordings do not fall into the category of erasing at all
- The stringent authorities don't understand how it works

10 תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכ עמוד ב

תניא: הרי שהיה שם כתוב לו על בשרו - הרי זה לא ירחוץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטינופת. נזדמנה לו טבילה של מצוה - כורך עליה גמי ויורד וטובל. רבי יוסי אומר: לעולם יורד וטובל כדרכו, ובלבד שלא ישפשף! - שאני התם דאמר קרא +דברים יב+ ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' אלהיכם, עשייה הוא דאסור, גרמא - שרי.

For it was taught: If one has the [Divine] Name written on his skin, he must not bathe nor anoint [himself] nor stand in an unclean place. If he must perform an obligatory tebillah, he must wind a reed about it and descend and perform tebillah. R. Jose said: He may at all times descend and perform tebillah in the ordinary way, provided that he does not rub [it]? — There it is different, because Scripture saith, And ye shall destroy their name out of that place. Ye shall not do so unto the Lord your God: only [direct] action is forbidden, but indirect action is permitted. If so, here too it is written, thou shalt not do any work: only [direct] action is forbidden, but indirect action is permitted.

11 רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ו הלכה ו

כלי שהיה שם כתוב עליו קוצץ את מקום השם וגונזו, ואפילו היה השם חקוק בכלי מתכות או בכלי זכוכית והתיך הכלי הרי זה לוקה אלא חותך את מקומו וגונזו, וכן אם היה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירחץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטנופת, נזדמנה לו טבילה של מצוה כורך עליו גמי וטובל ואם לא מצא גמי מסבב בבגדיו ולא יהדק כדי שלא יחוץ שלא אמרו לכרוך עליו אלא מפני שאסור לעמוד בפני השם כשהוא ערום.

- A utensil on which is the divine name is written, cut the place off
- Written on one's skin, one may not wash or go somewhere unclean
- Wrapping the area with a cloth or rubber

12 שו"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - או"ח סימן יז

אבל לדבר הרשות אפילו גרמא אסור ואף דליכא לאו דלא תעשון מ"מ אסור משום בזיון השם דאין בזיון גדול יותר מגרם מחיקת השם.

- Even when it's technically permitted, it is a very great shame to erase the name

13 ערוך השלחן יו"ד רעו:לז

ולפ"ז ברירה לי במקום שיש טעות וא"א למחוק השם לפי הדינים שנתבארו אסור גם לעשות גרמא להמחיקה וכתבתי זה לפי שראיתי לגדול אחד שהתיר לעשות גרמא למחיקת השם ולדעתי איסור גדול הוא וחלילה לעשות כן

- Even indirect erasing is forbidden

14 שו"ת תשב"ץ חלק א סימן ב

ברשך לה"ר שמואל ב"ר דוד חלאיו זלה"ח.

שאלת אם מותר לכתוב בלוחות שלשה או ארבע פסוקי' או פרשה שלימה כמו שנהגו באלו הארצות לתינוקות שאין להם ספר והמלמד כותב להם בכל שבוע מה שדעתו של בן יכולה לקבל בכל שבוע ושבוע ובסוף השבוע מוחק וחוזר וכותב פרשת אחרת כפי התחלפו' הפרשיו' בכל שבוע ושבוע ואמרת שנשאלת מזה והתרת להם אחר שאין כוננתם למחוק אותה

Internet Halachah – Session 3

פרשה או אותם פסוקים דרך השחתה ונקמה ובזיון אבל הם מתכווני לקיים מצו' תלמוד תורה וכאנוסים הם הואיל ואין להם ספרים לקרו' את בניהם ואנוס רחמנא פטריה אמנם שמותיו של הקב"ה אסור למוחקן ולא לכתבן כל עיקר אחר שלמחיקה הם עומדים ע"כ דבריו.

- Writing the divine name on a blackboard
- One may not erase the divine name from a board
- Obviously, one should not write it in the first place

עוד כתבת שאח"כ בא לידך ספר אחד בלשון הגרי בידי תפלה ומועד חברו רב מימון אביו של הרמב"ם ז"ל וכתב בו בלשון הגרי הענין שכונתו זו בלשון הקדש לוחות הנערי' המתלמדים בהם מותר לכתבם בחולו של מועד ואבאר לך עקר ראוי שתדעהו בזה הענין בכתב' הלוחות ללמוד. דע שאין ראוי לכתוב מתיבו' כתבי הקדש שלשה תיבות בשום פנים בלי שרטוט ואם כתבן ונקד עליהם מותר ואמנם שתיים יכול לכתוב בלי נקוד אבל ג' לא אלא א"כ שרטט או נקד ופסוק באגרת ישרטט ואח"כ יכתוב או ינקד עליו ואין מותר לכתוב אגרת לנערים לפי שהם עומדים לאבוד אלא בקונטרס או בסדור או ישרטט ואח"כ יכתוב. ולוחות הנערים הנמחקים אין מותר לכתוב בהם שלשה תיבו' מסודרו' אלא שלשה תחת שלש וינקד על כל תיבה שלישי לא כאשר יכתבו המלמדים פסוק בארך השטה ויכתוב בלוח רביעי' הסדר ואח"כ יקחהו הנער וימחקהו זאת היא סכלות גדולה וחטאה עצומה שיכתוב דברי האל על מה שאינו מותר ואח"כ ימחקהו זהו אסור ונמנע ואין מותר' כתיב' הלוחו' ללימוד הנערים אלא על זאת הצורה.

- Writing in Egyptian on a blackboard on Chol HaMoed

15 ש"ך יורה דעה סימן קעט ס"ק יא

.... נראה גבי לחש נמי מה שאסור בלשון קודש אסור נמי בלשון חול וכך הוא משמעות כל הפוסקים אבל השם בל' הקדש הוא שם אבל בלשון חול אינו שם כלל והגע עצמך דהא מותר למחות שם שנכתב בלשון חול כגון גאט בלשון אשכנז או בו"ג בלשון פולין ורוסי"א וכיוצא בזה ומה שלא הביאו הפוסקי' הך דרש"י כהאי גונא מצינו טובא הלכך אני אומר ודאי לכתחלה יש ליזהר בכל מה דאפשר וכמ"ש גם הרב אבל היכא דלא אפשר לא אפשר:

- Whatever is forbidden in Hebrew should also be forbidden in other languages
- The status of divine names in German and Polish

16 משנה ברורה סימן שמ

וספר שכתוב עליו בראשי חודי דפיו אותיות או תיבות יש אוסרין לפתחו ולנעלו בשבת דע"י הפתיחה שובר האותיות והוי כמוחק וכן כשנועלו הוי ככותב אבל דעת הרמ"א בתשובה להקל בזה וכן דעת הרבה אחרונים וטעמם דכיון דעשוי לנעול ולפתוח תמיד ליכא ביה משום מחיקה וכתובה והוי כדלת הנסגר ונפתח תמיד דאין בו משום בנין וסתירה וכן המנהג. ומ"מ נכון להחמיר כשיש לו ספר אחר:

- A book with letters on edges – opening and closing on Shabbat

17 Nishmat Avraham, quoting R. S.Z. Auerbach

Shooting electrons is not considered by the Torah as writing, but storing those letters on the diskette is likely to be considered under the prohibition of 'building', for he forms a container thereby.

18 JHICS, XIV

Rabbi Hecht was asked if one installed light bulbs that spelled out the name of God, would it be permissible to unplug the device once the lights were on?.... Rabbi Hecht said that it is permissible,

Internet Halachah – Session 3

since cutting off the electric supply is not erasing God's name, rather it is preventing it from being written. We could extend this answer to the computer screen as well.

19 שבט הלוי ו:לז

חוכ"מ אם כתיבה שאינה מהקיימת בחוכ"מ אסור חז"ל, ושוב נסתפק גם לענין שבת אי אסור כה"ג שהרי כ"י בחי"א והוצא גם כמ"צ ס"י ש"מ דלחצר אותיות אסור בשבת אף שהאותיות גמורות, אבל זה רק באופן קבוע ולא באופן עראי והכל זה עראי, אלו דבריו.

ולדידי צעניי לענין שבת לא זו דאסור אלא גם חיובא דאירייתא איכא, ושני ריעותות דאיכא כאן לכאורה היינו שאין מלאכתו מהקיימת, ושהוא רק דרך גרמא באמת אינם סבה לפועלו מכותב דאורייתא בני"ד, דמטעם אין מלאכתו מהקיימת כיון דמתקיים בשעתו ועושה פעולה הנלרכת בשלמותה דהיינו כתיבה המבוקשת זה כבר בגדר המתקיים, וכמו הכותב על צשרו בשבת ק"ד ע"כ דחייב וכלשון הרמב"ם כ"א משבת הט"ז דאע"פ שצובר לאחר זמן ה"ז ככתב שנמחק וה"ז נעשה פעולה חדשה למחקו מיד, אבל מעלם הכתיבה ה"ז מתקיים נקרא, ומה שצריך לו נעשה בשלמות וכה ראיתי להגאון רבי מנחם בספר תולדות חיים ס"י י"א — ג' כ' כדברינו לענין כותב על צשרו דחייב דמלך הכתיבה היא כתיבה גמורה, והמחיקה פעולה שנתחדשה אח"כ, וכ"ה ממש צעניינו.

ו' ואזנר, שמואל הלוי עמוד מס 36הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

- Impermanent lettering and Chol HaMoed
- Forbidden, but not biblically
- Anything that does not endure is not biblically forbidden

20 שולחן ערוך אבן העזר סימן קכה סעיף ד

חקק גט על הלוח או על האבן או על טס של מתכת, אם חפר יריכי האותיות, כשר. וכן אם חקק יריכי האותיות מאחורי הטס עד שבלטו בפני הטס. אבל אם חפר תוך האות עד שיראו היריכות גבוהות מכאן ומכאן, או שהכה על פני הטס כחותם עד שנמצאו האותיות בולטות כדרך שעושין דינרי זהב, אינו גט.

- Chok Tuchot